

Nr 19

Utlåtande i anledning av väckta motioner om invaliditetsersättning och invaliditetstillägg för döva.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I: 233 av herrar *Bengtson* och *Dahlén* samt nr II: 298 av herrar *Ohlin* och *Hedlund*.

I motionerna, vilka är likalydande, har yrkats, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande möjligheterna för de döva att erhålla invaliditetsersättning och invaliditetstillägg».

Motiveringen för yrkandet är intagen i motionen II: 261.

Gällande bestämmelser m. m.

Invaliditetstillägg är en förmån, som jämlikt lagen om allmän försäkring i vissa fall kompletterar ålders- eller förtidspension. Sådant tillägg utgår jämlikt 9 kap. 2 § i lagen, om den försäkrade är ur stånd att reda sig själv och på grund härav vid upprepade tillfällen dagligen är i behov av hjälp av annan samt hjälpbehovet uppkommit innan den försäkrade fyllt 63 år. Tillägget utgår vidare, om den försäkrade är blind och blindheten inträtt innan den försäkrade uppnått 63 års ålder. Invaliditetstillägg utgår slutligen till försäkrad, som uppbär partiell förtidspension, om den försäkrade utför förvärvsarbete men på grund av höggradig nedsättning i kroppsorganens funktion behöver avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra arbetet. Invaliditetstillägg utgår ej till försäkrade, som stadigvarande vårdas på vissa anstalter. Tillägget utgår för år räknat trettio procent av basbeloppet, som för närvarande är 5 500 kronor.

Invaliditetsersättning utgår till vissa försäkrade som ej åtnjuter pension. Sådant ersättning tillkommer dels försäkrad som är blind, om blindheten inträtt innan han fyllde 63 år, dels försäkrad som utför förvärvsarbete, om han på grund av höggradig nedsättning i kroppsorganens funktion behöver avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra förvärvsarbetet.

Vårdbidrag i form av invaliditetsersättning tillkommer försäkrad som

ej fyllt 16 år, därest han på grund av sjukdom, psykisk efterblivenhet, vanförhet eller annat lyte för avsevärd tid och i avsevärd omfattning är i behov av särskild tillsyn och vård. Bidraget utgår ej för tid då barnet stadigvarande vistas på vissa offentliga anstalter och ej heller vid vistelse utom dessa anstalter om inte tiden härför uppgår till minst 14 dagar i en följd.

Invaliditetsersättningen för år räknat kan utgå antingen med 60 % av basbeloppet eller med 30 % av detta belopp. Beloppets storlek är beroende av hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek. Till blinda utgår invaliditetsersättningen alltid med 60 % av basbeloppet. Vårdbidraget utgör likaså alltid 60 % av basbeloppet.

Invaliditetstillägg och invaliditetsersättning infördes år 1962 genom lagen om allmän försäkring. Dessförinnan kunde folkpension till blinda och andra svårt invalidiserade förhöjas med tillägg. Tilläggen kallades blindtillägg, vårdtillägg och hjälplöshetstillägg.

Det särskilda ekonomiska stödet till blinda har funnits sedan år 1935. Åren 1935—1947 var det reglerat i en särskild författning och kallades blindhetsersättning. Bestämmelserna överfördes år 1948 till folkpensionslagen. De blinda intog enligt den lagstiftningen en särställning i förhållande till andra invalider i så måtto att någon invaliditetsprövning beträffande blinda ej förekom i annan mån än att de med läkarintyg måste styrka att de förlorat ledsyn före 60 års ålder. De blinda skulle alltid anses lida av så höggradig nedsättning av arbetsförmågan som i andra fall krävdes för rätt till invalidpension. Förutom denna pension erhöll de blindtillägg. Vid införandet av lagen om allmän försäkring jämfördes de blinda med övriga invalider i fråga om rätt till förtidspension (tidigare invalidpension). Beträffande invaliditetstillägg och invaliditetsersättning bestämdes emellertid att de blinda skulle ha rätt till dessa förmåner utan särskild invaliditetsbedömning. Åldersgränsen för blindhetens inträde höjdes från 60 till 63 år.

Vid 1966 års riksdag begärdes i *motioner* lagändring innebärande att invaliditetsersättning och invaliditetstillägg skulle utgå till döva på samma villkor som nu gäller för blinda. Motionerna avslogs av riksdagen. I *utlåtande nr 41* anförde *andra lagutskottet* om motionerna.

Invaliditetstillägg och invaliditetsersättning till förvärvsarbetande handikappade har till uppgift att kompensera dessa för merkostnader, som förvärvsarbetet i allmänhet drar med sig. Invaliditetstillägg som utgår till svårt invalidiserade, som icke har förvärvsarbete, är avsett att täcka vårdkostnader i anledning av invaliditeten. Invaliditetsersättning och invaliditetstillägg är alltså i princip ej någon gottgörelse för lyte. Även om denna princip inte är strikt upprätthållen då det gäller blinda, anser utskottet att den inte i enlighet med motionärernas förslag bör uppmjukas. De döva bör alltså vara jämställda med handikappade i allmänhet i fråga om rätten till invaliditetsersättning och invaliditetstillägg. Utskottet avstyrker således

de nu aktuella motionsyrkandena. Utskottet vill emellertid helt instämma i motionernas syfte att bryta de dövas isolering. Hur man skall komma till rätta med detta problem utreds för närvarande av den under fjolåret tillsatta handikapputredningen.

Utskottet

Handikappade som har folkpension kan erhålla ett särskilt tillägg kallat invaliditetstillägg. Det utgår dels till pensionärer, som inte kan reda sig själva och dagligen är i behov av hjälp av annan, dels till förvärvsarbetande med partiell förtidspension, som har särskilda utgifter för att kunna arbeta eller har omfattande behov av hjälp av annan. Invaliditetstillägget utgår med 30 % av basbeloppet.

Förvärvsarbetande med handikapp som i och för sig skulle berättiga till förtidspension och invaliditetstillägg men som på grund av storleken av sina förvärvsinkomster ej får sådan pension har rätt till invaliditetsersättning. Sådan ersättning utgår med 30 eller 60 % av basbeloppet beroende på hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek.

Försäkrade som är blinda har alltid rätt till invaliditetstillägg eller invaliditetsersättning utan prövning om de är i behov av särskild hjälp eller har speciella merutgifter. En allmän förutsättning för rätt till invaliditetstillägg eller invaliditetsersättning är att invaliditeten eller blindheten inträffat före 63 års ålder.

I förevarande motioner hemställes om utredning rörande möjligheterna för de döva att erhålla invaliditetstillägg och invaliditetsersättning.

Riksdagen avlog i fjol motioner med yrkande att döva skulle jämföras med blinda i fråga om rätten till invaliditetstillägg och invaliditetsersättning. Andra lagutskottet anförde i sitt utlåtande över motionerna att invaliditetstillägg och invaliditetsersättning har till uppgift att täcka vissa kostnader för handikappade försäkrade. Ersättningen och tillägget skulle i princip inte betraktas som gottgörelse för lyte. Utskottet ansåg därför att de döva borde vara jämförda med handikappade i allmänhet i fråga om rätten till ifrågasvarande ersättning och tillägg.

Utskottet delar motionärernas uppfattning, att de dövas handikapp är särskilt betungande på grund av den isolering dövheten i olika hänseenden medför. Handikappet är emellertid inte av den natur att det generellt kan sägas nedsätta förvärvsförmågan eller förorsaka merutgifter i sådan omfattning att det kan anses befogat att låta de döva inta en särställning i förhållande till handikappade i allmänhet i fråga om rätt till invaliditetstillägg och invaliditetsersättning. Med hänsyn härtill och då utskottet alltså är av den åsikten att invaliditetstillägg och invaliditetsersättning ej bör vara en gottgörelse för lyte anser sig utskottet inte kunna tillstyrka motionerna. Såsom utskottet antydde i fjol bör de dövas problem i första rummet angripas

genom praktiska åtgärder för att underlätta deras möjligheter till kontakt med omvärlden. Frågor av den arten prövas av den år 1965 tillsatta handikapputredningen.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 233 och II: 298, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 mars 1967

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand*, fru Carlqvist, herr Lars Larsson, fru Hamrin-Thorell, fru Nilsson*, herrar Eric Carlsson*, Edström och Blomquist;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Odhe, fröken Wetterström, fröken Sandell, herrar Johansson i Södertälje, Wiklund i Stockholm, fru Skantz och herr Larsson i Öskeviksby.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.